

Sygn. akt VII U 1003/22

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 lutego 2023r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
w składzie:

Przewodniczący: sędzia Agnieszka Stachurska

Protokolant: st. sekretarz sądowy Anna Bańcerowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 stycznia 2023r. w Warszawie

sprawy Z. M.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o emeryturę rolniczą

na skutek odwołania Z. M.

od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z dnia 8 sierpnia 2022 roku, znak: (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje Z. M. emeryturę rolniczą od 1 lipca 2022r.;
2. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz Z. M. kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Z. M. w dniu 31 sierpnia 2022r. złożyła odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 8 sierpnia 2022r., znak: (...), odmawiającej prawa do emerytury rolniczej. Wniosła o zmianę decyzji i przyznanie prawa do emerytury rolniczej, zarzucając naruszenie art. 20 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników, poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że nie podlegała rolniczemu ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres 25 lat w sytuacji, gdy w okresie nauki w Zespole Szkół nr (...) im. H. S. w Ł., tj. od 1976 roku do 1979 roku, pracowała stale w gospodarstwie rolnym swoich rodziców.

Uzasadniając swe stanowisko, ubezpieczona wskazała, że w latach 1976-1979 uczęszczała do Zespołu Szkół nr (...) im. H. S. w Ł.. W okresie nauki mieszkała wspólnie z rodzicami w ich gospodarstwie rolnym i w nim też pracowała każdego dnia. Podkreśliła, że jej rodzice posiadali duże gospodarstwo rolne o powierzchni ponad 28 hektarów, na którym uprawiali zboże, jak też zajmowali się hodowlą bydła i trzody chlewnej. Ubezpieczona pracowała zarówno przy uprawie roślin, jak i przy zwierzętach. Wobec powyższego wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji (odwołanie z dnia 29 sierpnia 2022r., k. 3-5 a.s.).

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego wniósł o oddalenie odwołania, a uzasadniając swe stanowisko wskazał, że Z. M. nie przysługuje prawo do emerytury rolniczej, ponieważ nie wykazała 25-letniego okresu rolniczego ubezpieczenia emerytalno-rentowego stosownie do treści art. 19 ust. 1 w związku z art. 20 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. Ubezpieczona udowodniła jedynie 22 lata, 11 miesięcy i 3 dni takiego

ubezpieczenia, obejmujące okres podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu od 1 października 1996r. do 3 września 2019r. W kwestionariuszu dotyczącym okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz okresów podlegających zaliczeniu do tego ubezpieczenia, Z. M. wskazała, że od 2 lutego 1978r. do 31 stycznia 1979r. pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców S. i S. K. (1), położonym w miejscowości Ś. gm. Łuków. Jednocześnie oświadczyła, że od 1 września 1976r. do 30 stycznia 1979r. uczęszczała do szkoły ponadpodstawowej i podlegała w tym okresie innemu ubezpieczeniu społecznemu. Załączone świadectwo pracy z (...) Spółdzielni (...) w Ł. potwierdziło, że ubezpieczona od 1 września 1976r. do 14 sierpnia 1991r. była zatrudniona na stanowisku sprzedawcy. Tymczasem po zmianach do ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, wprowadzonych ustawą o emeryturach kapitałowych z 21 listopada 2008r. (Dz. U. 2008r., Nr 228, poz. 1507) osoby urodzone po 1948r. nie mają możliwości łączenia okresów ubezpieczenia w KRUS i ZUS. Okresy podlegania ubezpieczeniu w ZUS są zaliczone do ustalenia kapitału początkowego, od którego zależy wysokość emerytury pracowniczej. Z. M. decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Ł. z dnia 15 marca 2022r. nabyła prawo do emerytury pracowniczej od 2 lutego 2022r., wobec czego jej odwołanie jest bezzasadne i organ rentowy wniósł o jego oddalenie (odpowiedź na odwołanie z dnia 20 września 2022r., k. 10-11 a.s.).

W toku postępowania, na rozprawie w dniu 26 stycznia 2023r., pełnomocnik Z. M. wyjaśnił, że ubezpieczona domaga się uwzględnienia przez KRUS okresu pracy w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16 roku życia, przypadającego od 2 lutego 1978r. do 1 stycznia 1983r. (protokół rozprawy z dnia 26 stycznia 2023r., k. 39 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

S. i S. K. (2), rodzice Z. M., w okresie od 1 stycznia 1978r. do 31 grudnia 1982r. posiadali gospodarstwo rolne o powierzchni 27,32 ha położone w obrębie miejscowości Ś. (poświadczenie Starosty (...) z dnia 26 lipca 2022r, k. 12 a.r.).

Z. M. (z domu K., córka S. i S.), urodzona (...), była uczennicą (...) Szkoły Zawodowej (...) w Ł. w zawodzie sprzedawcy sklepowego od 1 września 1976r. Naukę ukończyła w dniu 31 października 1979r. (zaświadczenie z dnia 25 lutego 2021r., k. 9 a.r.). W okresie od 10 sierpnia 1964r. do 22 listopada 1985r. była zameldowana na pobyt stały pod adresem Ś. nr 91 gmina Ł., a więc w miejscu zamieszkania rodziców (zaświadczenie z dnia 26 lipca 2022r., k. 13 a.r.).

W trakcie nauki ubezpieczona pracowała w (...) Spółdzielni (...) w Ł. na stanowisku ucznia zawodu – sprzedawcy od 1 września 1976r. do 30 stycznia 1979r. W tym czasie uczęszczała na zajęcia do szkoły i początkowo raz w tygodniu, a następnie dwa razy w tygodniu, odbywała praktyki. Miejsce jej zamieszkania oraz miasto Ł., gdzie chodziła do szkoły, a następnie pracowała, dzieliła odległość około 5-6 km. Ubezpieczona dojeżdżała do szkoły i do pracy autobusem albo rowerem, zajmowało to jej około 20-30 minut w jedną stronę (zeznania świadków: P. K., S. K. (2), S. S. (1) oraz zeznania ubezpieczonej Z. M., k. 39-44 a.s.).

W okresie od 1 lutego 1979r. do 14 sierpnia 1991r. Z. M. była zatrudniona w (...) Spółdzielni (...) w Ł. na stanowisku sprzedawcy w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu i pracowała w systemie zmianowym. Najczęściej, aby móc pomagać w gospodarstwie rodziców, pracę rozpoczynała w późniejszych godzinach. W 1985r. wyszła za mąż i zmieniła miejsce zamieszkania (świadectwo pracy z dnia 15 sierpnia 1991r., k. 16 a.r.; umowa o pracę z dnia 1 lutego 1979r., k. 14 a.r., zeznania świadków: P. K., S. K. (2), S. S. (1) oraz zeznania ubezpieczonej Z. M., k. 39-44 a.s.; odpis skrócony aktu małżeństwa, k. 5 a.r.; zaświadczenie Wójta Gminy Ł. z dnia 26 lipca 2022r., k. 13 a.r.).

Rodzice ubezpieczonej nie pracowali zawodowo, zajmowali się tylko gospodarstwem rolnym i domem. W okresie, kiedy ubezpieczona mieszkała wraz z nimi, byli już w podeszłym wieku. Ojciec urodził się w (...)r., a poza tym był schorowany z uwagi na upadek z wozu. Z kolei dziadkowie ubezpieczonej w tym czasie już nie żyli. Ubezpieczona ma pięcioro rodzeństwa. Wszyscy pomagali w gospodarstwie rodziców, jednak w różnym zakresie. Najwięcej pracy wykonywała Z. M., zamieszkująca wtedy z rodzicami. Brat ubezpieczonej, młodszy od niej - P. K., również mieszkał w tym okresie wraz z rodzicami, uczęszczał do szkoły i pomagał w pracach w gospodarstwie. Drugi z braci - S. K. (2), także zamieszkujący wspólnie z rodzicami, pracował w (...), a następnie w T. i kiedy mógł, to wykonywał prace w gospodarstwie. Siostra ubezpieczonej M. pracowała w Ł. w szpitalu, mieszkała poza gospodarstwem i niewiele

pomagała w gospodarstwie. Również siostra ubezpieczonej A., która ukończyła szkołę krawiecką, już pracowała w tym okresie, czasowo zamieszkiwała u znajomych rodziców w Ł., więc pomagała w gospodarstwie tylko wtedy, kiedy przyjeżdżała do domu np. przy żniwach lub podczas wykopków. Najmłodsza z rodzeństwa – A., która urodziła się w (...)r., w okresie nauki Z. M. w szkole ponadpodstawowej i jej pracy zawodowej, uczęszczała do szkoły podstawowej w Ś., zatem mniej pomagała podczas prac w gospodarstwie. Poza tym, że była najmłodsza, to także często chorowała. Ubezpieczona była najsilniejsza z sióstr, dlatego musiała wykonywać wiele prac, których siostry nie wykonywały (zeznania świadków: P. K., S. K. (2), S. S. (1) oraz zeznania ubezpieczonej Z. M., k. 39-44 a.s.).

W gospodarstwie rolnym rodziców ubezpieczonej prowadzono hodowlę krów, koni, owiec, świń i drobiu oraz uprawę warzyw, w szczególności ziemniaków, a także zbóż: żyta, owsa, jęczmienia. Ponadto w sadzie prowadzono uprawę drzew owocowych. Krów i owiec w gospodarstwie, w zależności od roku, było kilkanaście, świń natomiast kilkadziesiąt. Prace polowe nie były zmechanizowane, wykonywano je przy użyciu narzędzi i maszyn (siewnik, kultywator, pług, wóz), wymagających konia. Ubezpieczona pracowała w gospodarstwie rano, przed pójściem do szkoły lub na praktyki, a później do pracy, a także po południu, kiedy wróciła do domu. Przeważnie doiła krowy, ścieliła zwierzętom i podawała im paszę, codziennie parowała ziemniaki dla świń w 150 litrowym parniku, a jadąc do szkoły lub pracy, rowerem zawoziła mleko do punktu skupu. Ponadto uczestniczyła w pracach polowych. W okresie letnim, podczas żniw, zajmowała się pobieraniem, wiązaniem, ustawieniem i zwożeniem zboża, a także zbiorem owoców. W okresie jesiennym natomiast brała udział w zbiorze ziemniaków, który wówczas odbywał się ręcznie. Z kolei podczas sianokosów uczestniczyła w koszeniu łąk, które było wykonywane częściowo ręcznie, a częściowo kosiarką konną. Poza tym po skoszeniu wykonywała inne prace związane z tym, że siano należało przewracać, kopić, rozrzucać i zwozić. W okresie wiosennym natomiast w gospodarstwie wywożono obornik, sadzono ręcznie ziemniaki i siano zboża. Ubezpieczona uczestniczyła w tych pracach, np. powoziła koźmi podczas siewu, sadziła ziemniaki czy też chodziła za konnym pługiem. Ponadto pomagała podczas prowadzenia oprysków drzew w sadzie, przy młóceniu zboża, obsłudze wialni, jak również zdarzało się, że jeździła do młyna, który prowadzili państwo S.. Ich gospodarstwo znajdowało się w odległości około 500 m od miejsca zamieszkania ubezpieczonej. W prowadzonym przez nich młynie, który Z. M. odwiedzała czasem z innym z domowników, a bywało że sama, nosiła ciężkie worki ze zbożem. Na wykonywanie ww. prac ubezpieczona poświęcała różny czas w zależności od pory roku, zawsze było to jednak kilka godzin (zeznania świadków: P. K., S. K. (2), S. S. (1) oraz zeznania ubezpieczonej Z. M., k. 39-44 a.s.).

Z. M., po zakończeniu pracy w (...) Spółdzielni (...) w Ł., w okresie od dnia 25 marca 1991r. do dnia 31 grudnia 1993r. prowadziła działalność gospodarczą i w związku z tym podlegała ubezpieczeniom społecznym. Następnie od dnia 1 lutego 1995r. do dnia 31 grudnia 1995r. była osobą współpracującą z S. M. (zaświadczenie z dnia 5 stycznia 1996r., k. 24 a.r.). Od 21 października 1996r. do 3 września 1996r. ubezpieczona pracowała na rzecz rolnika S. M., natomiast ubezpieczeniu społecznemu rolników podlegała począwszy od dnia 1 października 1996r. W okresie od 4 września 2019r. do 25 lutego 2022r. była zatrudniona w Szkołach Podstawowych nr (...) i nr 6 im. Małego Powstańca w Z. na stanowisku sprzątaczkę (świadczenie pracy z dnia 25 lutego 2022r., k. 21 a.r.).

Z. M. decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. z dnia 15 marca 2022r. nabyła prawo do emerytury począwszy od 2 lutego 2022r. (decyzja ZUS z dnia 15 marca 2022r., k. 25 a.r.). W dniu 27 lipca 2022r. złożyła wniosek do Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego o emeryturę rolniczą. Po rozpatrzeniu wniosku organ rentowy wydał decyzję z dnia 8 sierpnia 2022r., znak: (...), w której odmówił przyznania prawa do emerytury rolniczej (wniosek z dnia 27 lipca 2022r., k. 1-4 a.r.; decyzja Prezesa KRUS z dnia 8 sierpnia 2022r., k. 40 a.r.).

Wskazany stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach prowadzonych przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz w oparciu o zeznania świadków P. K., S. K. (2) i S. S. (1), a także ubezpieczonej Z. M..

Uwzględnione przez Sąd dokumenty korespondują ze sobą oraz z osobowymi źródłami dowodowymi i tworzą spójny stan faktyczny. Strony nie kwestionowały ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, a zatem okoliczności wynikające z tych dokumentów, zostały uwzględnione w ustalonym stanie faktycznym.

Sąd dał wiarę zeznaniom świadków i ubezpieczonej. Ich zeznania są spójne, mimo drobnych różnic wynikających z upływu czasu. One jednak złożonych zeznań nie dyskwalifikują, gdyż dotyczą szczegółów, niemających przesądzającego znaczenia. Natomiast najistotniejsze informacje, dotyczące rodzaju prac wykonywanych przez ubezpieczoną w gospodarstwie rolnym rodziców, czasu na to poświęcanego, łączenia pracy w gospodarstwie z nauką w szkole i praktykami, a następnie z pracą na stanowisku sprzedawcy, rodzaju hodowli i upraw prowadzonych w gospodarstwie, jak również liczby rodzeństwa ubezpieczonej i ich zaangażowania w prowadzenie gospodarstwa, zostały przedstawione w zeznaniach w jednakowy sposób, dając spójny obraz co do ww. okoliczności faktycznych. Sąd nie miał zatem podstaw, aby zeznania ubezpieczonej i świadków zakwestionować.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie Z. M. podlegało uwzględnieniu.

Zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (tekst jedn. Dz. U. z 2022r., poz. 933), emerytura rolnicza przysługuje ubezpieczonemu, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) osiągnął wiek emerytalny; wiek emerytalny kobiety wynosi 60 lat, a mężczyzny 65 lat;
- 2) podlegał ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez okres co najmniej 25 lat, z uwzględnieniem art. 20.

Na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 1-3 ww. ustawy, do okresów ubezpieczenia wymaganych zgodnie z art. 19 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 pkt 2 zalicza się okresy:

- 1) podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników indywidualnych i członków ich rodzin w latach 1983-1990;
- 2) prowadzenia gospodarstwa rolnego lub pracy w gospodarstwie rolnym, po ukończeniu 16-tego roku życia, przed dniem 1 stycznia 1983r.;
- 3) od których zależy prawo do emerytury zgodnie z przepisami emerytalnymi.

W myśl art. 20 ust. 2 wskazanej ustawy, okresów, o których mowa w ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały one zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. Z kolei ust. 3 art. 20 przewiduje, że przepisu ust. 1 pkt 3 nie stosuje się do osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r.

Z. M., według KRUS, udowodniła, zamiast wymaganych 25 lat, jedynie 22 lata, 11 miesięcy i 3 dni podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. W toku postępowania sądowego wniosła o uwzględnienie – poza okresami przyjętymi przez KRUS – okresu od 2 lutego 1978r. do 1 stycznia 1983r. Organ rentowy, nie podzielając stanowiska ubezpieczonej, podniósł, że Z. M. od 1 września 1976r. do 30 stycznia 1979r. uczęszczała do szkoły ponadpodstawowej i podlegała w tym okresie innemu ubezpieczeniu społecznemu. Ze świadectwa pracy w (...) Spółdzielni (...) w Ł. wynika, że od 1 września 1976r. do 14 sierpnia 1991r. była zatrudniona u tego pracodawcy na stanowisku sprzedawcy. Okresu tego więc, zdaniem organu rentowego – z uwagi na brzmienie art. 20 ust. 3 w związku z art. 20 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz fakt, że ubezpieczona jest osobą urodzoną po 31 grudnia 1948r. – nie można było uwzględnić do okresu ubezpieczenia emerytalno – rentowego, od którego zależy możliwość przyznania emerytury rolniczej.

Sąd ocenił stanowisko organu rentowego jako niezasadne, choć wstępnie zaakcentować trzeba, że okresem, jaki z uwagi na brzmienie art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, mógł podlegać zaliczeniu na potrzeby ustalenia ubezpieczonej prawa do emerytury rolniczej, był tylko ten okres, który przypada między datą ukończenia przez ubezpieczoną 16 lat, a więc 2 lutego 1978r., a datą 31 grudnia 1982r. W dalszej części, odnosząc się do problematyki zbiegu okresów podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz ubezpieczeniu pracowniczemu na skutek jednoczesnego zatrudnienia rolnika poza rolnictwem, należy wskazać na aktualne stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie, który przypomniał, że w art. 20 ust. 2 ustawy postanowiono, że okresów, o których

mowa w art. 20 ust. 1, nie zalicza się do okresów ubezpieczenia, jeżeli zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów. W obydwu systemach (rolniczym i powszechnym) zawarto zastrzeżenie nieuwzględniania okresów ubezpieczenia w pokrywających się okresach, co oznacza, że tych samych okresów nie bierze się pod uwagę przy ustalaniu uprawnień do dwóch różnych świadczeń, opartych na różnych systemach ubezpieczenia społecznego. Okresy, które zostały już uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej, nie mogą być następnie zaliczone do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2019 r., I UK 314/18, LEX nr 2779502). Nie chodzi jednak o samo czasowe pokrywanie się różnych okresów aktywności zawodowej skutkującej powstaniem tytułu ubezpieczenia społecznego, ale o zakaz podwójnego zaliczenia tego samego okresu ubezpieczenia z tego samego tytułu ubezpieczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 października 2020r., III UK 170/19, LEX nr 3082191).

U podstaw wskazanych poglądu Sądu Najwyższego leży okoliczność, że art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. stanowi samodzielną normę prawną określającą wyodrębniony okres polegający na prowadzeniu gospodarstwa rolnego przez osobę zdolną ze względu na wiek do rzeczywistego wykonywania stałej i niezbędnej pracy w gospodarstwie rolnym, która w rozumieniu tego przepisu nie jest uwarunkowana dodatkowymi wymaganiami. W związku z powyższym uprawniona jest teza, że okres prowadzenia gospodarstwa rolnego po ukończeniu 16-tego roku życia przed dniem 1 stycznia 1983r. podlega zaliczeniu do okresu ubezpieczenia wymaganego do nabycia prawa do emerytury rolniczej, jeżeli nie został zaliczony do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów, choćby w tym okresie rolnik równocześnie był zatrudniony na podstawie stosunku pracy (art. 20 ust. 1 pkt 2, w związku z art. 19 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r.).

Analogicznie, jak wskazał Sąd Najwyższy, winna być traktowana również wymieniona w ww. przepisie praca w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16-tego roku życia, wykonywana przed dniem 1 stycznia 1983r., przy czym – jak jako zostało wskazane - brak jest podstaw do stawiania tej pracy dodatkowych warunków takich, jak realizowanie jej co najmniej w wymiarze połowy etatu, to jest nie mniej niż przez 4 godziny dziennie, jak tego wymaga art. 6 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, interpretowany w związku z art. 10 ust. 1 pkt 3 tej ustawy na użytek prawa do emerytury powszechnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 2014r., III UK 180/13, OSNP 2015 Nr 10, poz. 139 i powołane tam wcześniejsze orzecznictwo) bądź spełnianie w czasie jej wykonywania kryteriów domownika (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lipca 2001r., II UKN 466/00, OSNP 2003 Nr 7, poz. 18), a to choćby z tej przyczyny, że art. 20 ust. 1 pkt 2 takich dodatkowych warunków nie zawiera. Jak trafnie wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 12 grudnia 2019r. (I UK 314/18), art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. jest samodzielną normą prawną, określającą wyodrębniony okres pracy w gospodarstwie rolnym osoby zdolnej ze względu na wiek do rzeczywistego wykonywania stałej i niezbędnej pracy w gospodarstwie rolnym, która w rozumieniu tego przepisu nie jest uwarunkowana dodatkowymi wymaganiami, jakim powinna odpowiadać praca domownika w gospodarstwie rolnym.

Podsumowując, zgodnie z poglądami Sądu Najwyższego, których podsumowanie nastąpiło w uzasadnieniu wyroku z dnia 9 marca 2022r. ((...) 152/21, LEX nr 3410055), Sąd Okręgowy przyjął, że na podstawie art. 20 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r. zaliczeniu do okresu podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu, będącego przesłanką prawa do emerytury w myśl art. 19 ust. 1 pkt 2 tej ustawy, podlegają realizowane przed dniem 1 stycznia 1983r., także równoległe z okresami zatrudnienia poza rolnictwem, okresy prowadzenia gospodarstwa rolnego oraz okresy pracy w takim gospodarstwie po ukończeniu 16-tego roku życia, z tym tylko zastrzeżeniem, że nie zalicza się ich do okresów ubezpieczenia, jeżeli to one (a nie równoległe z nimi realizowane okresy zatrudnienia poza rolnictwem) zostały zaliczone do okresów, od których zależy prawo do emerytury lub renty na podstawie odrębnych przepisów (art. 20 ust. 2 ustawy). Uwzględnienie okresów pracy w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16-tego roku życia jest przy tym możliwe wówczas, gdy była ona rzeczywiście wykonywana oraz miała stały charakter i była niezbędna dla funkcjonowania gospodarstwa, co oznacza, że nie musi być, jak w przypadku pracy, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wykonywana w wymiarze co najmniej połowy etatu, to jest przez nie mniej niż 4 godziny.

Przenosząc powyższe poglądy na grunt rozpatrywanej sprawy, należy wskazać, że Z. M. udowodniła w toku postępowania sądowego, że rzeczywiście wykonywała pracę w gospodarstwie rolnym po ukończeniu 16-tego roku życia, a przed 1 stycznia 1983r. Jak wynika ze zgromadzonego materiału dowodowego, praca ta miała charakter stały i była niezbędna dla funkcjonowania gospodarstwa. Świadczą o tym zeznania przesłuchanych świadków oraz korespondujące i spójne z nimi zeznania ubezpieczonej. Świadkowie rzetelnie i niemalże jednakowo – za wyjątkiem niczego nie zmieniających szczegółów - opisali czynności wykonywane przez ubezpieczoną w gospodarstwie rolnym rodziców, a także wskazali, że jej rola była znacząca w prowadzeniu tego gospodarstwa, gospodarstwo było bowiem duże, jeśli chodzi o obszar (powyżej 27 ha), ale także z uwagi na liczbę hodowanych zwierząt oraz ilość prac w nim wykonywanych. Wymagało zatem pracy wielu osób. Praca samych tylko rodziców ubezpieczonej, którzy – szczególnie ojciec – byli już w podeszłym wieku, nie była wystarczająca. Wskazuje na to choćby fakt, że każdego dnia ręknie, rano i wieczorem, trzeba było wydoić kilka, a okresowo może nawet kilkanaście krów, a oprócz tego wykonać szereg prac związanych z obrządkiem, w tym karmieniem zwierząt. Do tego dochodziły także i inne prace dodatkowe, które nie były wykonywane codziennie, jak choćby wyjazdy do młyna, obsługa wialni, czy też młocka, one jednak znacząco zwiększały zakres prac prowadzonych w gospodarstwie. Oprócz tego były wykonywane prace polowe, które były prowadzone niemal przez cały rok, za wyjątkiem okresu zimowego. Do wykonywania tych prac – biorąc pod uwagę obszar gospodarstwa i ilość zadań – musieli być zaangażowani domownicy, tym bardziej że w owym czasie nie było sprzętu zmechanizowanego. Prace polowe były prowadzone przy pomocy konia, a zatem wymagały i więcej czasu, i więcej sił. Rodzice ubezpieczonej z całą pewnością, biorąc pod uwagę wskazane okoliczności, nie byli w stanie prac tych wykonywać samodzielnie. Oczywiście, nie można nie wspomnieć, że ubezpieczona miała pięcioro rodzeństwa, niemniej jednak istotne jest, że w okresie spornym dwie starsze siostry ubezpieczonej mieszkały i pracowały poza gospodarstwem i mogły wykonywać prace w gospodarstwie tylko w okresach wolnych od pracy zawodowej – okazjonalnie. Z kolei najmłodsza siostra A. uczyła się jeszcze w szkole podstawowej, zatem i jej zaangażowanie w wykonywanie prac w gospodarstwie było mniejsze, aczkolwiek również pomagała. Dwaj bracia ubezpieczonej także pomagali, przy czym nie można nie wspomnieć, że brat S. pracował zawodowo w większym wymiarze czasowym niż ubezpieczona, natomiast brat P., który jest od ubezpieczonej młodszy, uczęszczał najpierw do szkoły podstawowej, a potem do szkoły ponadpodstawowej. Mimo wskazanych okoliczności wszyscy pomagali rodzicom, co nie umniejsza zakresu prac realizowanych przez Z. M.. Z uwagi na wielkość gospodarstwa i brak mechanizacji rolnictwa w tamtym czasie, a także ilość czynności, które trzeba było wykonać w polu, czy przy inwentarzu, ubezpieczona z całą pewnością musiała pracować stale, tym bardziej że mieszkała w gospodarstwie, jej zaangażowanie w naukę, a potem w pracę zawodową to było kilka godzin dziennie, a poza tym była już na tyle silna, że mogła uczestniczyć w pracach, o których była mowa.

Uwzględniając wskazane okoliczności, Sąd przyjął, że ubezpieczona pracowała w gospodarstwie rolnym rodziców po ukończeniu 16-tego roku życia, a więc od 2 lutego 1978r. do 31 grudnia 1982r. i pomimo jednoczesnej pracy jako sprzedawca i podlegania w tym okresie innemu ubezpieczeniu społecznemu, okres ten powinien zostać uwzględniony przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej. Wynika to z przytoczonych wcześniej poglądów Sądu Najwyższego, należy bowiem zauważyć, że okresy, które zostały już uwzględnione przy ustalaniu prawa do emerytury rolniczej, nie mogą być następnie zaliczone do okresu, od którego zależy nabycie prawa do emerytury pracowniczej jedynie jeśli chodzi o zatrudnienie z tego samego tytułu. W przedmiotowej sprawie odwołująca natomiast w tym samym okresie wykonywała pracę w gospodarstwie rolnym oraz odbywała praktyki, a następnie wykonywała pracę sprzedawcy. Nie można więc stwierdzić, aby w jej przypadku zaistniała sytuacja podwójnego zaliczenia tego samego okresu ubezpieczenia z tego samego tytułu ubezpieczenia.

Powyższe wskazuje na konieczność uwzględnienia Z. M. okresu pracy w gospodarstwie rolnym od 2 lutego 1978r. do 31 grudnia 1982r., który łącznie z uwzględnionym przez KRUS okresem podlegania ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu rolników stanowi łącznie więcej niż wymagane 25 lat i powinno być podstawą do przyznania ubezpieczonej emerytury rolniczej od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożyła wniosek emerytalny.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie powołanych przepisów prawa materialnego oraz art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd zmienił zaskarżoną decyzję.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokatów (Dz. U. z 2015r. poz. 1800), zasądzając od przegrywającego spór organu rentowego na rzecz Z. M. kwotę 180,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.